

Kort om russiske bokstaver og lyder

Foreliggende notat er ikke ment som en uttømmende beskrivelse av det russiske lydsystemet. Det er svært forenklet, og mange punkter er utelatt. For en mer grundig beskrivelse, se Helgi Haraldsson: Russisk fonetikk.

Vokaler

Russisk har sterk trykkaksent. Vokalene i betonte, trykksterke, stavelser uttales betraktelig mer tydelig og distinkt enn i trykksvake stavelser. Dette fører til at alle vokaler i trykksvake stavelser er kortere enn i trykksterke. Noen vokaler reduseres i trykksvake posisjoner også kvalitativt, dvs. endrer lydverdi.

A – a

- uttales i trykksterk posisjon omtrent som a i 'får'.
- uttales i begynnelsen av ord og i stavelsen rett før trykksterk stavelse som en kortere a-lyd som i 'pakke'.
- uttales i alle andre trykksvake stavelser som en slapp e-lyd som i 'hoppee', 'bøttee'.

O – o

- uttales i trykksterk posisjon omtrent som norsk å i 'får'.
- uttales i begynnelsen av ord og i stavelsen rett før trykksterk stavelse som en kortere a-lyd som i 'pakke'.
- uttales i alle andre trykksvake stavelser som en slapp e-lyd som i 'hoppee', 'bøttee'.

И – и

Uttales som norsk i i 'fin'.

У – у

Uttales omtrent som norsk o i 'sol'.

Э – э

Uttales som en mellomting mellom norsk e og æ.

Ы – ы

Russisk ы har ingen norsk motsvarighet. Lyden er omtrent som når man sier norsk u uten lepperunding.

Я – я

- I fremlyd, etter vokal og etter ь og ъ uttrykker я en kombinasjon av to lyder: j + a.
- Etter konsonant angir я ikke j-lyd, men muljering (palatalisering) av foranstående konsonant + a. a-elementet får av og til en æ-aktig i uttale.
- I trykksvak posisjon uttales a-elementet som kort i-lyd.

Е – е

- I fremlyd, etter vokal og etter ь og ъ uttrykker е en kombinasjon av to lyder: j + e.
- Etter konsonant angir е ikke j-lyd, men muljering (palatalisering) av foranstående konsonant + e.
- I trykksvak posisjon uttales e-elementet som en kort i-lyd.

Ё – ё

- I fremlyd, etter vokal og etter ь og ъ uttrykker ё en kombinasjon av to lyder: j + å.
- Etter konsonant angir e ikke j-lyd, men muljering (palatalisering) av foranstående konsonant + å.

Ю – ю

- I fremlyd, etter vokal og etter ь og ъ uttrykker ю en kombinasjon av to lyder: j + o.
- Etter konsonant angir ю ikke j-lyd, men muljering (palatalisering) av foranstående konsonant + o.

Konsonanter**Б – б, П – п**

Russisk б uttales som norsk b. Russisk п uttales omtrent som norsk p, men uten utånding (aspirasjon).

В – в, Ф – ф

Russisk в uttales som norsk v, ф som norsk f.

Г – г, К – к

Russisk г uttales som norsk g, к som norsk k, men uten utånding (aspirasjon).

Д – д, Т – т

Russisk д uttales som norsk d, т som norsk t, men uten utånding (aspirasjon).

З – з, С – с

з uttales stemt som s i engelsk 'please'. с uttales omtrent som norsk s.

Ж – ж, Ш – ш

Russisk ж uttales stemt omtrent som s i engelsk 'vision', men uttales lenger bak i munnen. Tilsvarende ustemte konsonant er ш. Uttales omtrent som norsk sj i 'sjal', men lenger bak i munnen.

Л – л

Uttales som l i standard østnorsk 'dal' (ikke tykk l).

М – м, Н – н, Ы – й

м uttales omtrent som norsk m, н omtrent som norsk n, й som norsk j.

Р – р

Russisk р er en tungespiss-r, vibrant, som i standard østnorsk 'ras'. I russisk har vi ikke skarre-r.

Х – х

Russisk х uttales omtrent som tysk ch i 'ach', men uttales på samme sted som k i 'kåpe'

Ц – ц

Uttales som t + s i 'Mats'.

Ч – ч

Uttales som 'tsj', eller ch i engelsk 'church', men noe lenger frem i munnen.

Щ – щ

Uttales som en lang, fremre vislelys, omtrent som sj i 'hysj', men noe lenger frem i munnen.

Harde og bløte konsonanter

De fleste russiske konsonantene kan være harde eller bløte (muljerte, palataliserte).

ж, ш, ц er alltid harde.

ч, щ, ѣ er alltid bløte

Konsonanter uttales bløtt når de står foran и, е, ё, ю, я, ъ.

Stemte og ustemte konsonanter

De fleste russiske konsonantene opptrer i par av stemte og ustemte konsonanter:

Stemt	б	в	д	г	з	ж	-	-	-	-	л	р	м	н	й
Ustemt	п	ф	т	к	с	ш	х	ч	щ	ц	-	-	-	-	-

For konsonantene utenom л, м, н, р, й gjelder:

- I utlyd uttales stemt konsonant som ustemt.
- Når en stemt konsonant følges av en ustemt konsonant uttales den stemte konsonanten ustemt. Altså: stemt + ustemt = ustemt + ustemt.
- Når en ustemt konsonant følges av en stemt konsonant uttales den ustemte konsonanten stemt. Altså: ustemt + stemt = stemt + stemt. Unntak er в som ikke påvirker foregående ustemte konsonant.
- Om en av х, ч, щ og ц står foran stemt konsonant uttales stemte varianter av disse, selv om disse ikke eksisterer som egne fonemer (eller bokstaver).
- л, р, м, н, й står utenfor dette systemet. De påvirker ikke foranstående ustemt konsonant og de blir selv ikke påvirket av etterfølgende ustemte konsonant.